

Thorvald Staunings tale ved indvielsen af Højskolen af Roskilde

Taler

Thorvald Stauning
Statsminister

Dato

9. juni 1930

Sted

Himmelev, Roskilde

Ved indvielsen af arbejderne højskole ved Roskilde

En ny Virksomhed aabnes, en ny Tid indledes i Dag. Hvad der i mange Aar var Drøm og Fremtidsmaal er nu Virkelighed. Den første af de gamle Højskoler er overtaget af Arbejdernes Oplysningsforbund, og nu begynder den at samle, at oplyse, at dygtiggøre den unge Slægt.

Det er mange Aar siden, at vi begyndte en beskeden Aftenskole Virksomhed inde i København, det er allerede adskillige Aar siden, at Arbejderhøjskolen i Esbjerg rykkede ind i sit eget Hus, og nu føjes et nyt betydningsfuldt Led ind i Oplysningsarbejdet.

Det er en stolt Dag for de gamle, og det er en forjættende Dag for de unge. Det er Aars Stræben, som lønnes med Sejr, det er Virkeliggørelse af vor Ungdoms Idealer.

Vor egen Skole, et Lærested for vor egen Ungdom. En Skole, der skal oplyse, højne og udvikle. Ikke ved forældet Lære, ikke ved forfalsket Historie, ikke ved aarhundredgammel kapitalistisk Moral, men ved nye Tanker, ved sand Historie og ærlig Bedømmelse af Samfundet og paa Grundlag af den høje Solidaritetens Moral, der er Arbejderklassens.

Vi, der hører hjemme i Arbejderklassen, er blevet smædet og forhaanet, fordi vi savnede Oplysning, Dannelse og Kultur. Vi talte ikke vort Sprog rigtigt, vi kendte ikke meget til Samfundsøkonomi, Verdenshistorie, Religionshistorie og alt det, som Overklassens Ungdom fik Kendskab til i de højere Skoler og Bøndernes Ungdom til en vis Grad i Højskolen. Vi haanedes, fordi vi hverken kunde Latin eller Græsk eller Fransk, og den konservative Presse, som engang

haanligt kaldte Bønderne for »Transtøvler«, forsikrede senere, at disse uvidende, udannede, ukultiverede Arbejdere, de kunde aldrig blive betroet Deltagelse i Landets Styre.

Vi fik Skyld for at være dovne, man forsikrede, at kort Arbejds tid og højere Løn vilde betyde Værtshusliv, Drikkeri og endnu lavere Kultur. Alle disse Sigtelser, Usandheder og Forhaanelser er for længst tilbageviste af Virkeligheden, men de er ikke ældre, end at jeg og mine jævnaldrende har følt Svien deraf, thi de rettedes imod os.

Uretfærdige var disse Angreb, thi vi havde netop faaet den Oplysning, det Maal af Kundskaber, som fortidens Magthavere fandt passende for Arbejderklassens Ungdom.

Portene stængtes for os der, hvor Oplysningens Fakkell brændte, kun Fabrikportene aabnedes. Og som det var i Slægtled efter Slægt led, vilde det have været den Dag i Dag, hvis Arbejderne ikke havde skabt deres eget Oplysningsværk. Det er fremdeles som for Aartier siden i de Lande, hvor Arbejderorganisationerne ikke har faaet Magt.

Sandheden er, at Arbejderbevægelsen er den største, den videst spændende, den dybest gaaende Kulturbevægelse, som Historien kan opvise. Fra Arbejderbevægelsens første Dage har Oplysningskravet været blandt de fornemste. Paa talrige Faner fra den første Tid staar Ordene:

Uvidenhed er Trældom!

Organisationens Maal var Trældommens Udryddelse, og derfor bekæmpedes Uvidenheden. Titusinder af oplysende Foredrag er holdt i vore Organisationer. Tusinder af Arbejdere i Aargang efter Aargang har ved personligt Slid udbedret de Mangler, som det kapitalistiske Samfund havde Skammen for. Og trods alle Mangler, trods alle Vanskeligheder og trods al Forhaanelse kan Nutidens Arbejderklasse se med Stolthed paa det, der er udrettet — ogsaa i aandelig Udvikling og Højnelse.

Vi har følt os fattige og smaa i mange Situationer. Naar vi mødte paa Kammeraternes Vegne hos Fabrikant eller Direktør, blev vi overlegent behandlet, thi vi var uvidende og lidet oplyste angaaende Konjunkturer,

Raastofmarked, Arbejds løn i andre Lande og andet fra Nationaløkonomiens Verden. Og stod vi frem og deltog i den offentlige Forhandling, fik vi at vide, hvor dumme, hvor uoplyste vi var. Vi havde intet akademisk Borgerbrev. — Ja, endnu findes der i den danske Rigsdag en Mand, der ikke generer sig for at prale af sin højere Uddannelse i forhold til Arbejdernes Repræsentanter.

Vi, der har stridt os frem gennem Uvidenheds Mørke, vi forstaa derfor Læremidlernes og Lærestalernes Værdi. Vi ønsker de nye Slægter blidere Kaar end dem, vi selv har kæmpet under, og derfor rejser vi Skoler og Biblioteker, skaber vor egen Litteratur og kalder paa evnerige Mænd og kvinder til Udøvelse af den store Oplysningsvirksomhed.

Vi har Medfølelse med den Blinde, som ikke faar Lejlighed til at beskue Naturens Skønhed, som aldrig ser Barnets Udtryk for Glæde, som kun i saa beskedent Omfang kan trænge ind i Litteraturens Skatkammer, i Kunstens herlige Verden. Og vi har Medfølelse med den Døvstumme, som er afskaaret fra at glædes og løftes ved det levende Ord, og som desuden er hindret fra at deltage i den Menings-Udveksling, som gør Livet rigt og afvekslende.

Men naar denne Medfølelse eksisterer, maa vi ogsaa have Medfølelse med de mange, der baade kan se og høre og tale, men som desuagtet holdes borte fra den Rigdom, som Oplysningen byder. Det Barn, der ikke føres ind i Kundskabens Verden, og den unge, der ikke læres til at læse og forstaa, naar Evnerne iøvrigt er til Stede, unddrages en Part af Livets Goder. Megen Glæde vindes ved Oplysningen, og megen Kraft hentes deraf. Og det maa engang komme dertil, at alle der fødes faar lige Adgang til Kulturværdierne, saaledes at det kun er Evner og Interesser der er afgørende for, hvor langt den aandelige Udvikling skal føres frem.

Men det er ikke blot den personlige Trang, der skal tilfredsstilles, thi det gælder ikke alene om at skabe Glæde og Sans for Skønheden. Arbejderklassen har store Maal, høje Idealer. Trældommen skal udryddes. Fællesskabets Idé skal afløse Privatkapitalismens, Egoismens usle Moral. Arbejdet skal være Livets vigtigste Indhold, men ikke Kilden til Berigelse for dem, der ikke udfører nyttigt Arbejde.

For at naa frem til Maalene, for at kunne virkeliggøre Idealerne kræves ikke blot Vilje og Sammenhold, men ogsaa Kundskaber, det ved vi, som nu har arbejdet

saa længe, og det vil de nye Slægter erfare. Udviklingen gaar sin Gang. Opfindelser, Teknik, nye Me toder, nye Maskiner vil afløse det gamle. Arbejdermasserne kan ikke staa aandeligt stille, thi saa efterlades de og bliver igen Samfundets Bagtrop. Nej, vil Arbejderklassen have Del i de rige Opfindelser, i de vældige Hjælpemidler, som nu stilles til Raadighed for Menneskene, saa maa Arbejderklassen ogsaa dygtiggøre sig til den gradvise Overtagelse af Produktionen; thi den maa føres fra Kapitalbesidderen til Samfundet.

Men der kræves Viden, Dygtighed, Indsigt for at øve Indflydelse paa Samfunds-Udviklingen, og der kræves ikke blot Kræfter, men fremragende Dygtighed til den Kamp med Kapitalmagten, som en gang skal udkæmpes.

Politisk frigjort, socialt højnet er de danske Arbejdere blevet igennem snart 60 Aars Organisationsarbejde og politisk Virksomhed. En Revolution er fuldblyrdet igennem rolig Udvikling. Det er en anden Slægt, som lever nu, sammenlignet med den, der fødtes til Usseldom og Elendighed for 60 Aar siden, og det er et andet Samfund, der bydes Nutidens Børn end det, hvori vi fra Halvfjerdserne holdt vort Indtog.

Saa langt er vi naaet, og stort er det Værk, som vi ser tilbage paa, det Værk, hvortil nogle faa Idealister og praktiske Mænd lagde Grunden i 1871.

Forlængst er et stort anlagt Oplysningsarbejde paabegyndt ved Ofre fra Arbejdernes faglige, kooperative og politiske Organisationer, og det er dette Oplysningsforbund, som nu udfolder en af Organisationens Blomster, Arbejderhøjskolen ved Roskilde Fjord.

Samfundet har ikke givet Arbejderhjemmenes Ungdom den Ungdomsskole, der burde have Plads for alle. Værkstedet, Fabrikken, Butikken og Kontoret kalder den unge til Tjeneste, men Aandens Dannelse og Udvikling bliver oftest forsømt. Vore Ungdoms organisationer, vore Studiekredse, vore Organisationers Foredrags virksomhed raader i nogen Grad Bod paa Samfundets Forsømmelse, og vore Højskoler supplerer paa fyldig Maade den øvrige Virksomhed.

Det er snart 25 Aar siden, at Grundstenen blev lagt til dette Hus. En af den gamle Højskolebevægelses fineste og bedste Skikkelser, Thomas Bredsdorff,

rykkede herind og øvede en stor Gerning i mange Aar. Thomas Bredsdorff er død, og Bøndernes Højskoler har mistet en stor Del af den gamle Arbejdsmark. Nu rykker en ny Slægt herind. En ny Aand vil fylde dette Hus, nye, store Tanker vil udfolde sig, spire og modnes her. Oplysningens Fakkelt vil være tændt, og Arbejderskarerne vil drage ind i dette Hus, og de vil drage berigede herfra, dygtiggjorte til den store Mission, de har at udøve.

Herude paa historisk Grund i den skønne Natur vil skiftende Hold af unge fremtidig faa Plads. Her vil de faa et indblik i Litteraturen, i Samfundets økonomiske Love, i deres egen Klasses Historie, i Landets og Verdens Historie, i de politiske og religiøse Bevægelser, der har haft Betydning for Samfundet. Og de vil blive opøvet i Samarbejdet under Kammeratskabets Love og Vilkaar, med Solidariteten som vigtigste Moral-Grundsætning.

Jeg indvier dette Hus, denne Arbejdernes Højskole, til Nutids og Fremtids store Gerning i Oplysningens, i den sande Kulturs Tjeneste. Her vil lyde Ord fra Aandens sande Stormænd, her vil selvstændig Tænken faa den fornødne Støtte. Her vil Folkets Ungdom faa Horizonten udvidet, her vil Grunden blive lagt for nye Slægters Aandsarbejde og Selvudvikling.

Det praktiske Livs Ungdom vil blive skolet og dygtiggjort til Livets Gerning, og Arbejderklassen vil til kommende Tiders Fremstød være bedre rustet end hidtil, naar denne Skole har virket en passende Tid.

Jeg lykønsker Oplysningsforbundet med denne Erhvervelse, jeg ønsker Forstanderen og hans Medhjælpere Held og Lykke i deres betydningsfulde og smukke Gerning.

Men først og fremmest lykønsker jeg Arbejder-Ungdommen til det Hjemsted, som aabnes her for dem, der vil fremad og opad i deres Klasses Interesse.

Jeg indvier da denne Arbejdernes Højskole til den store, betydningsfulde Gerning iblandt Landets Arbejderungdom, til Kampen imod Uvidenhed og Trældom, Kampen for Arbejderklassens Frigørelse.

Kilde

Stauning, Th. (1931). Tanker og Taler: Et Billede af 25 Aar i det offentlige Liv. København og Oslo: Jespersen og Pios Forlag

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

Højskolebevægelsen, Indvielsestale, Socialdemokratiet, Taler om velfærdsstaten

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/thorvald-staunings-tale-ved-indvielsen-af-hojskolen-af-roskilde>